

Tuulikki Louet-Lehtoniemi
Saarenkylä, Rovaniemi

Rovaniemen kaupunki
Tarkastuslautakunta

VASTAUS TARKASTUSLAUTAKUNNAN SELITYSPYYNTÖÖN KOSKIEN ROVANIEMEN KAUPUNGIN VUODEN 2022 TILINTARKASTUSTA

Tarkastuslautakunta on pyytänyt selitykset seuraavista asioista vt. sosiaali- ja terveysjohtajalta:

Tilintarkastajan mukaan koronajäljityspalvelujen hankinta on alun pitäen kilpailutettu pienhankintana.

Kysymykset: Millä perustein sopimuksen jatkaminen on tehty kilpailuttamatta? Miksi hankinnan kokonaisarvoa ei ole ennakoitu hankintapäätöksellä?

Vastaus:

Taustaa: Covid-19 pandemiatilanteessa kunnille tuli uusia tartuntatautilain mukaisia lakisääteisiä tehtäviä. Näitä ovat koronatestaus, koronapositiivisten ja altistuneiden jäljitys, eristykseen / karanteeniin asettaminen tarvittavine todistuksineen, rajaturvallisuuteen liittyvät terveystarkastukset lentokentillä, hengityssuojaimien jakelu, koronapotilaiden infektiovastaanotto, koronarokottaminen sekä tiedottamisvastuu. Tämän koronatyön kokonaisuuden johtamisesta ja organisoinnista on vastannut Rovaniemen kaupungin terveydenhuollon palvelualue.

Selityspyyntö koskee siis koronajäljitystoimintaa, joka oli kyseisenä koronapandemian aikana, normaaliolojen terveysturvallisuuden häiriötilanteessa, yksi tartuntatautilaissa (1227/2016) määritelty tartunnan leviämistä rajoittavista toimenpiteistä.

Covid-19 pandemiatilanteen muutokset olivat vaikeasti ennakoitavissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja sosiaali- ja terveysministeriön (STM) antamat toimintaohjeet muuttuivat nopealla aikataululla, jolloin asioita tuli organisoida ja toimeenpanna pikaisesti. Covid-19 pandemiatilanteen pitkittyessä ja laajetessa ei oma palveluntuotanto pystynyt vastaamaan syntyneeseen tarpeeseen, tartuntatautityön vaateisiin, omalla henkilöstöresursilla. Näiden tartuntatautilain edellyttämien tehtävien hoitoon tehtiin palveluhankintoja yksityisiltä palveluntuottajilta.

Vuonna 2021 Covid-19 pandemiatilanteen hallintaan vaikuttivat em. lisäksi terveydenhuollon loppuvuotta kohden vaikeutunut esihenkilö- ja henkilöstötilanne. Pitkään jatkunut pandemiatilanne aiheutti henkilöstön uupumista ja irtisanoutumisia.

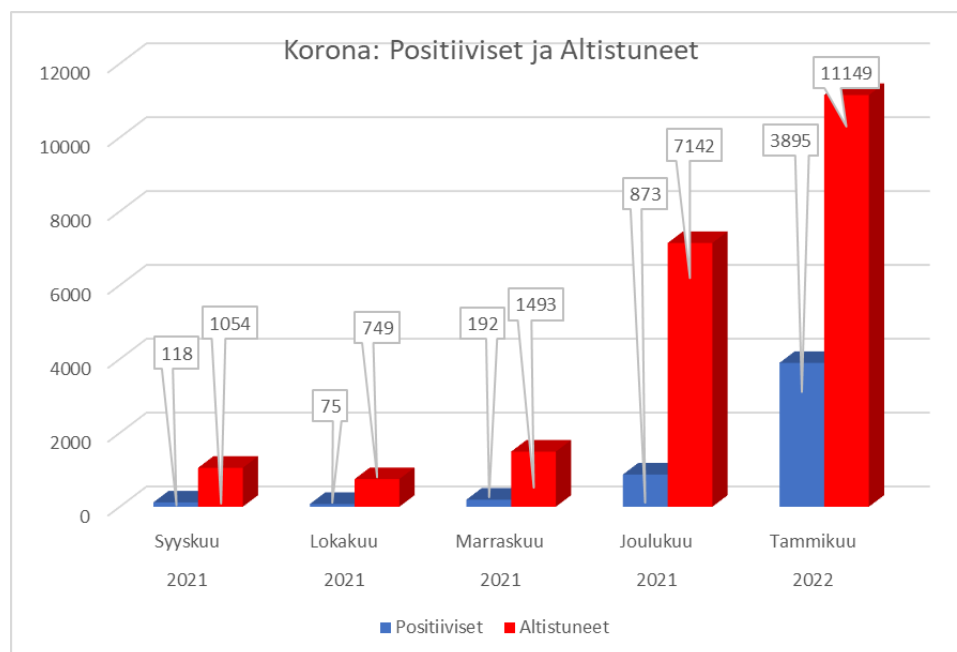
Muutaman esihenkilön lisäksi vuonna 2021 terveydenhuollon palvelualueelta irtisanoutui 24 työntekijää, mukaan lukien kaksi epidemiatyön etulinjassa työskennellyttä tartuntatautihoitajaa. Työntekijäpula näkyi jo keväällä 2021, jolloin avovastaanotolle ei saatu

vuosilomasijaisia. Irtisanoutuneiden tilalle ei saatu uusia työntekijöitä rekrytoitua niin nopeasti kuin olisi ollut tarpeen. Näillä henkilöstötoimenpiteillä yksinään ei kyetty vastaamaan akuutisti kasvavaan palvelutarpeeseen, joten jäljitystyön turvaamiseksi tehtiin sopimus palveluhankinnasta Excarsio Oy kanssa.

Covid-19 pandemiatilanteen edelleen pahentuessa marraskuusta 2021 lähtien em. palveluhankintaa tehtiin mittavassa määrin. Excarsio Oy:n sopimuskauden aikana myönnettiin potilastietojärjestelmään käyttäjätunnukset jäljitystyöhön 90 työntekijälle, mikä kuvaa henkilöstötarpeen poikkeuksellisen suurta tarvetta. Jäljitystyössä toimi useita kymmeniä työntekijöitä niin avovastaanotolta, suun terveydenhuollosta, kuntoutuksesta, terveysneuvonnasta, Excarsio Oy:lta ja henkilöstövuokraussopimuksen kautta. Yksistään jäljitystyön johtamisessa ja organisoinnissa oli näin ollen poikkeuksellisen paljon tehtäviä, joista esihenkilöt vastasivat. Koronatyön lisäksi terveyspalveluissa vastattiin terveydenhuollon lakisääteisestä perustehtävästä.

Excarsio Oy:n sopimus olisi päättynyt 31.1.2022. Koronapandemian pahentuessa marras-joulukuussa jäljitystyöhön tarvittiin entistä enemmän työntekijöitä. Marraskuun lopussa terveysturvallisuusmääräyksiä tiukennettiin. Lisäksi joulukuussa 2021 matkailusesongin alkaessa valtioneuvosto tiukensi edelleen ohjeistusta ja esimerkiksi Suomeen saapuville matkailijoille tehtävää koronatestausta lisättiin. Tästä johtuen potilasmäärät koronatyössä lisääntyivät räjähdysmäisesti (kuvio 1) ja jäljitykseen käytettävissä oleva henkilöstöresurssi ei kyennyt vastaamaan asetettuihin vaatimuksiin. Väestön terveysturvallisuus oli näin vaarantumassa. Tartunnan jäljitystyöllä oli tarkoituksena mm. mahdollisten uusien, rokotteilla vaikeammin estettävien kantojen leviäminen.

Kuvio 1. Koronatilanteen kehittyminen syyskuu 2021 – tammikuu 2022 välisenä aikana

Edellä kuvatusta johtuen jouduin vt. sosiaali- ja terveysjohtajana turvaamaan väestön terveysturvallisuuden liittyviä velvoitetehtäviä ja hankkimaan koronajäljitystyötä lisää ulkopuoliselta palveluntuottajalta, Excarsio Oy:lta. Rovaniemen kaupungin alueella koronatyöhön käytettiin kaikki saatavilla oleva henkilöstöresurssi, myös yksityisten

palveluntuottajien, koronatestaukseen, -rokottamiseen sekä lentokentällä tapahtuvaan rajaturvallisuustyöhön. Hankinnan kokonaisarvoa ei voitu arvioida alati muuttuvasta pandemiatilanteesta johtuen. Tilanteen kehittymistä ei voitu ennakoida edes kansallisesti, saati yksittäisen kunnan osalta. Lisäksi kunnille asetetut veloitteet muuttuivat useasti. Suorahankinnan perusteet näin ollen täyttyivät.

Hallinnollinen menettelytapavirhe tapahtui viranhaltijapäätöstä kirjattaessa. Hankintapäätöksessä olisi tullut avata suorahankinnan perusteet. Sen sijaan päätöksessä ja sopimuksessa käytettiin edellistä asiakirjaa pohjana. Tehty sopimus ei kuitenkaan sisältänyt Excarsio Oy:lta hankittua koronapuhelinpäivystystä ja koronapositiivisten potilaiden kuljetuspalvelua.

Hankintapäätöksellä puhutaan koronajäljityksen palvelusta, kun taas hankintasopimuksella puhutaan henkilötyövoiman ostosta. Kysymys: Onko hankinta ollut palveluhankintaa vai työvoiman vuokrausta? Vastaus: palveluhankintaa

Kysymys: Miten hyvinvointilautakunnan alaisen toiminnan sisäinen valvonta on järjestetty hankintojen ja sopimusten valvonnassa?

Vastaus: Otto-oikeudelliset viranhaltijapäätökset, hankintojakin koskien, menevät lautakunnille automaattisesti käsittelyyn. Lisäksi hyvinvointilautakunta sai kokouksissaan ajankohtaiskatsauksen pandemiatilanteesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä.

Kysymys: Miten vt. sosiaali- ja terveysjohtaja on valvonut em. asioita?

Vastaus: Hallinnolliseen tehtävään liittyy aina vastuu myös hankinnoista. Vuorovaikutus palvelualueen esihenkilöiden kanssa oli pandemiatilanteessa jatkuvaa ja päivittäistä. Hankintapäätöksien valmistelusta ja lopullisista päätöksistä sain tiedon suoraan esihenkilöiltä sekä asiakirjaohjelman kautta. Häiriötilanteen johtoryhmä sai jokaisessa kokouksessa tilannekatsauksen tartuntataudeista vastaavalta lääkäriltä, toimialajohtajalta sekä tarvittaessa myös allekirjoittaneelta.

Rovaniemellä 31.5.2023

Tuulikki Louet-Lehtoniemi